

DOI: 10.14456/phdssj.2026.7

Received:	March	23, 2025
Revised:	May	9, 2025
Accepted:	July	26, 2025

ผลกระทบของแผนทางการเงินส่วนบุคคลต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ ของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย

สุภารัตน์ ทิพาพงศ์¹ ประยงค์ มีใจชื่อ² นรพล จินนันทเดช³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ผลกระทบของแผนทางการเงินส่วนบุคคลต่อการจัดการสภาวะสุขภาพต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตและต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ (2) ผลกระทบของการจัดการสภาวะสุขภาพต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตและต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ และ (3) ผลกระทบของสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ ของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากอาจารย์และเจ้าหน้าที่ จำนวน 500 คน ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน วิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัยพบว่า (1) ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า $\chi^2/df = 0.99$, $p = .50$ และ RMSEA = 0.00 อธิบายความแปรปรวนของความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ ได้ร้อยละ 52 โดยพบว่า ความคาดหวังคุณภาพชีวิตมีอิทธิพลมากที่สุด โดยส่งผ่านการจัดการสภาวะสุขภาพและสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต และ (2) ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณทุกประเด็น คุณค่างานวิจัยนี้ ควรนำไปประยุกต์ใช้กับการเตรียมความพร้อมเกษียณของบุคลากรในวัยทำงานเพื่อช่วยลดปัญหาทางการเงิน สุขภาพ และการดำเนินชีวิต ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขหลังเกษียณ

คำสำคัญ: แผนทางการเงินส่วนบุคคล; การจัดการสภาวะสุขภาพ; สภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต;

ความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: tipapongpung@hotmail.com

^{2,3} คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Impact of Personal Financial Planning on the Expected Quality of Life after Retirement of Personnel in Public Higher Education Institutions in Thailand

Sudarat Tipapong¹ Prayong Meechaisue² Norapol Chinuntdej³

Abstract

This research article aims to examine (1) the impacts of personal financial planning on health management, the built environment, and the expected quality of life after retirement; (2) the impacts of health management on the built environment and the expected quality of life after retirement; and (3) the impacts of the built environment on the expected quality of life after retirement among personnel in public higher education institutions in Thailand. A mixed-methods approach was employed: qualitative data was collected through in-depth interviews with 12 key informants, while quantitative data were gathered using questionnaires from 500 lecturers and staff. Descriptive and inferential statistics were used for data analysis, and structural equation modeling was conducted using specialized computer software.

Findings are as follows: (1) The structural equation model demonstrated a good fit with the empirical data ($\chi^2/df = 0.99$, $p = .50$, RMSEA = 0.00), explaining 52% of the variance in the expected quality of life after retirement. The expected quality of life was found to be most strongly influenced through health management and the built environment. (2) The qualitative findings supported all aspects of the quantitative results. The significance of this research lies in its applicability to retirement preparedness for working-age personnel, helping to mitigate financial, health, and lifestyle issues, and promoting a better, happier post-retirement quality of life.

Keywords: Personal Financial Planning; Health Management; Built Environment and Expected Quality of Life after Retirement

Type of Article: Research Article

¹ Doctor of Business Administration Program, Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Huamak, Bangkok, 10240, Thailand
Corresponding Author Email: tipapongpung@hotmail.com

^{2,3} Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทยมีพื้นฐานต้นกำเนิดจากการพัฒนาระบบการศึกษา ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. 2442 พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งโรงเรียนสำหรับฝึกหัดวิชาข้าราชการฝ่ายพลเรือน ต่อมาในปี พ.ศ. 2459 ได้ทรงสถาปนาเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567; Chulalongkorn University, 2022) และในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้ขยายตัวจนมีจำนวนทั้งสิ้นจำนวน 83 แห่ง ในปี พ.ศ. 2567 มีบุคลากรที่อยู่ในระบบสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 69,443 คน (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, สำนักงานปลัด, 2567) ในอดีตบุคลากรประกอบด้วยข้าราชการพลเรือนและลูกจ้างประจำที่ปฏิบัติหน้าที่สายอาจารย์และสายเจ้าหน้าที่ แต่หลังการปฏิรูปมหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยของรัฐในรูปแบบส่วนราชการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทำให้สถานะบุคลากรเปลี่ยนแปลงเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยและลูกจ้าง และในปัจจุบันบุคลากรที่เป็นข้าราชการกำลังลดจำนวนลงและการทดแทนเข้ามาในรูปพนักงานมหาวิทยาลัยมากขึ้น พนักงานมหาวิทยาลัยและลูกจ้างไม่ได้รับการดูแลด้านสวัสดิการจากภาครัฐเหมือนข้าราชการ โดยพนักงานมหาวิทยาลัยไม่มีสิทธิในกองทุนบำเหน็จบำนาญแบบข้าราชการ แต่ได้รับสิทธิในกองทุนประกันสังคมและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพตามที่แต่ละบุคคลเต็มใจสมัครเข้าร่วม (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567; สำนักงานประกันสังคม, 2562)

อีกทั้งประเทศไทยอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร มีประชากรผู้สูงอายุทั่วประเทศและนับรวมผู้เกษียณอายุราชการจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ คิดเป็น 1 ใน 5 หรือจำนวน 13,064,929 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุนำมาซึ่งความท้าทายในการมีคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ ทั้งในด้านการเงิน สุขภาพ และการดำรงชีวิต (World Health Organization, 2023) การเตรียมความพร้อมสำหรับชีวิตหลังเกษียณจึงมีความสำคัญ โดยครอบคลุม 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ แผนทางการเงินส่วนบุคคล การจัดการสภาวะสุขภาพ และสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต ซึ่งทั้งหมดเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและมั่นคงในบั้นปลายชีวิต สิ่งที่หลายคนปรารถนา คือการมีรายได้ที่เพียงพอ การดูแลสุขภาพเพื่อลดความเสี่ยงจากโรคเรื้อรังและปัญหาสุขภาพจิต รวมถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและสังคม บุคลากรควรเริ่มวางแผนตั้งแต่ในวัยทำงานเพื่อรองรับความเสี่ยงและความเปลี่ยนแปลงในอนาคต ผ่านการวางแผนชีวิตที่ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตหลังเกษียณได้อย่างอิสระและมีความสุข โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น (World Health Organization, 2023) งานวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของแผนทางการเงินส่วนบุคคลต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย” ในครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึกด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อบูรณาการข้อมูลนำเสนอเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของแผนทางการเงินส่วนบุคคลต่อการจัดการสภาวะสุขภาพ ต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต และต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดการสภาวะสุขภาพต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต และต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาผลกระทบของสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปร ได้แก่ แผนทางการเงินส่วนบุคคล การจัดการสภาวะสุขภาพ สภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต และความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ

2. ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย จำนวน 83 แห่ง จำนวน 190,867 คน ตัวอย่าง จำนวน 500 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา เก็บข้อมูลในเดือน พฤษภาคม 2565 - พฤศจิกายน 2567

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

ประโยชน์ต่อวิชาการ เป็นการเพิ่มองค์ความรู้ต่อยอดผลงานวิจัยทางวิชาการและสามารถขยายผลอันเกี่ยวข้องกับแผนทางการเงินส่วนบุคคล การจัดการสภาวะสุขภาพ สภาพแวดล้อม การใช้ชีวิต และความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ

ประโยชน์ต่อบุคคล เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ในการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล การดูแลสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และการดำเนินชีวิตในครอบครัวและสังคมตามที่คาดหวังไว้สำหรับชีวิตหลังเกษียณ

ประโยชน์ต่อองค์กร

1. เพื่อเป็นแนวทางให้กับองค์กรพัฒนาทักษะด้านการเงิน ด้านสุขภาพและด้านการดำรงชีวิต ช่วยสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กรและทำให้องค์กรมีความยั่งยืน

2. เพื่อเป็นแนวทางให้กับองค์กรนำมาปรับใช้ในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพสวัสดิการของบุคลากรในช่วงก่อนและหลังเกษียณ ให้สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมั่นคงหลังเกษียณ

3. เพื่อเป็นแนวทางให้กับองค์กรนำไปใช้ในการดูแลสุขภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตของบุคลากรในหน่วยงานเมื่อเกษียณอายุแล้วยังคงมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบาย

1. การสนับสนุนการพัฒนานโยบายการจัดการทางการเงินส่วนบุคคลในองค์กรนโยบายที่เน้นการให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมเรื่องการเงินส่วนบุคคล และการดูแลสุขภาพในช่วงทำงานและหลังเกษียณจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเกษียณอายุ

2. การพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมสุขภาพภายในสถาบันอุดมศึกษาผลการศึกษาคouldช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาได้สร้างกลยุทธ์ในการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจของบุคลากรในระยะยาว เพื่อให้บุคลากรพร้อมสำหรับการเกษียณและยังคงมีคุณภาพชีวิตที่ดีในช่วงหลังเกษียณ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเตรียมความพร้อมสำหรับชีวิตหลังเกษียณถือเป็นกระบวนการสำคัญที่บุคลากรในวัยทำงานต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและสมดุลในช่วงหลังเกษียณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทยที่เผชิญกับความท้าทายด้านการเงิน สุขภาพ และการดำเนินชีวิตหลังเกษียณ งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้เน้นย้ำว่า ความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากปัจจัยหลายด้านที่ทำงานร่วมกัน (Lusardi & Mitchell, 2007; Thompson & Morrow, 2015)

ปัจจัยสำคัญประการแรกคือ แผนทางการเงินส่วนบุคคล (personal financial planning) ซึ่งหมายถึงกระบวนการจัดการทางการเงินที่บุคคลดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเงินในระยะสั้นและระยะยาว โดยครอบคลุมการวางแผนรายรับรายจ่าย การออม การลงทุน และการบริหารความเสี่ยง ทั้งนี้ Kapoor et al. (2018) ระบุว่า การวางแผนการเงินส่วนบุคคลอย่างเป็นระบบสามารถเพิ่มความมั่นคงทางการเงินและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ขณะที่ Lusardi and Mitchell (2014) ชี้ว่าการจัดการการเงินที่มีประสิทธิภาพเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในวัยเกษียณ เพราะทำให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมั่นใจโดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับปัญหาการเงิน และจากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลท.) ชี้ว่าการเตรียมความพร้อมทางการเงินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงด้านการเงินหลังเกษียณ และพบว่าการขาดความรู้ทางการเงินเป็นอุปสรรคหลักที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตในวัยสูงอายุ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2562; ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565)

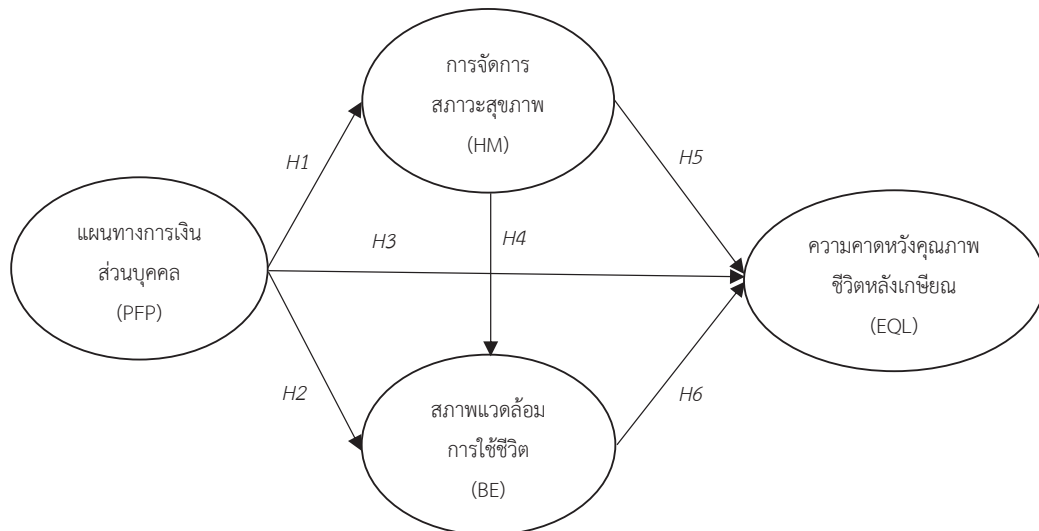
นอกจากการวางแผนทางการเงินแล้ว การจัดการสภาวะสุขภาพ (health management) ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ โดย Kabat-Zinn (2003) อธิบายว่า การจัดการสุขภาพที่ดีประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการปรับตัวต่อสภาวะสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงตามวัย เช่นเดียวกับที่ World Health Organization (2010) เน้นย้ำว่าการดูแลสุขภาพอย่างเป็นระบบสามารถป้องกันโรคเรื้อรังและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี ขณะที่ Baptiste (2008), Thompson and Morrow (2015) ยืนยันว่า การจัดการสุขภาพอย่างรอบด้านจะช่วยให้บุคลากรสามารถรักษาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว

อีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญคือ สภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต (built environment) ซึ่งหมายถึงบริบททางครอบครัวและสังคมที่บุคคลใช้ชีวิตอยู่ Wilkinson and Pickett (2011) ชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นและการสนับสนุนในครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชนช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างความสุขในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ Cohen and Wills (1985) กล่าวเพิ่มเติมว่าความสัมพันธ์ที่มั่นคงและการสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยคุ้มครองที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการเผชิญกับความท้าทายหลังเกษียณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ (Giddens, 2009; Huber et al., 2011) ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก (exogenous latent variable) จำนวน 1 ตัวแปร คือ แผนทางการเงิน

ส่วนบุคคล (Personal Financial Planning--PFP) และตัวแปรแฝงภายใน (endogenous latent variables) จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ การจัดการสภาวะสุขภาพ (Health Management--HM) สภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต (Built Environment--BE) และความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ (The Expected Quality of Life after retirement--EQL) ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 (H1): แผนทางการเงินส่วนบุคคลส่งผลกระทบทางบวกต่อการจัดการสภาวะสุขภาพ

สมมุติฐานที่ 2 (H2): แผนทางการเงินส่วนบุคคลส่งผลกระทบทางบวกต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต

สมมุติฐานที่ 3 (H3): แผนทางการเงินส่วนบุคคลส่งผลกระทบทางบวกต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ

สมมุติฐานที่ 4 (H4): การจัดการสภาวะสุขภาพส่งผลกระทบทางบวกต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต

สมมุติฐานที่ 5 (H5): การจัดการสภาวะสุขภาพส่งผลกระทบทางบวกต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ

สมมุติฐานที่ 6 (H6): สภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตส่งผลกระทบทางบวกต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed method research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก (Creswell & Clark, 2011) พื้นที่วิจัยคือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย จำนวน 83 แห่ง

ประชากรและตัวอย่าง ประชากรการวิจัยเชิงปริมาณ คือ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย ตัวอย่างจำนวน 500 คน ได้ถูกกำหนดโดยใช้หลักการของ Comrey and Lee (2013) ที่เสนอว่าขนาดตัวอย่าง 500 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ “ดีมาก” (very good) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling--SEM) ซึ่งมีความซับซ้อนสูง การกำหนดขนาดตัวอย่างจึงไม่ได้พิจารณาเพียงตามเกณฑ์ทั่วไปเท่านั้น แต่ได้พิจารณาความเหมาะสมของขนาดตัวอย่างเพิ่มเติมตามข้อเสนอของ Bentler and Chou (1987) ที่แนะนำว่าควรมีอย่างน้อย 5–10 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกต และตามแนวทางของ Kline (2023) ที่เน้นย้ำว่าการวิเคราะห์ SEM ควรมีขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า จำนวน 200 เพื่อความมั่นคงและความแม่นยำของการประมาณค่า โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบจำนวนตัวแปรและความซับซ้อนของโมเดล พบว่าขนาดตัวอย่างจำนวน 500 คน มีความเหมาะสมและเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ เพื่อหลีกเลี่ยงความคลาดเคลื่อนชนิดที่ 1 (Type I error)

กระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนแบบชั้นภูมิ (stratified proportional sampling) ตามแนวคิดของ Cochran (1977) โดยแบ่งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐออกเป็น 4 ชั้นภูมิ ได้แก่ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2567)) ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (quota sampling) ตามแนวคิดของ Lazarsfeld and Kornhauser (1935) เพื่อจัดสรรจำนวนตัวอย่างให้สอดคล้องกับขนาดประชากรในแต่ละชั้นภูมิ ขั้นตอนที่ 3 การสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (convenience sampling) เพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างสะดวกและเข้าถึงได้ง่าย และสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 12 คน ประกอบด้วยผู้บริหารจำนวน 3 คน หัวหน้างานจำนวน 3 คน ผู้ปฏิบัติการจำนวน 3 คน และผู้เกษียณอายุราชการจำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับแบบ Likert scale ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้วยดัชนี IOC จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และค่าความเที่ยง (α) = 0.89 (Cortina, 1993) (2) มีตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว และมีตัวแปรแฝง 12 ตัวแปร การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายการข้อคำถามที่เปิดกว้างไม่มีตัวเลือกในการตอบ มีการเก็บข้อมูลนำร่องเพื่อยืนยันตัวแปร กำหนดรายการข้อคำถาม 2 ประเด็น ข้อคำถามคือ (1) มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย และมีผลกระทบมากน้อยแตกต่างกันอย่างไร (2) มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลกระทบต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทยและมีผลกระทบมากน้อยแตกต่างกันอย่างไร ต่อมาเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพอีกครั้งเพื่อยืนยันสมมติฐาน กำหนดรายการข้อคำถามจำนวน 6 ประเด็น เพื่อยืนยันแต่ละเส้นไปในทิศทางเดียวกับสมมติฐานหรือไม่ และที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เป็นเพราะอะไร

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling--SEM) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) การประเมินความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือโดยใช้ค่าความเที่ยงตรงองค์รวม (Composite Reliability--CR) และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (Average Variance Extracted--AVE) ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเที่ยงตรงองค์รวม (CR) ของแต่ละตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ในช่วง 0.80 - 0.92 ซึ่งสูง

กว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ 0.70 แสดงถึงความเชื่อมั่นที่ดีของเครื่องมือวัด (Hair et al., 2018) ส่วนค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (AVE) ของแต่ละตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ในช่วง 0.55 - 0.76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ 0.50 ตามข้อเสนอของ Fornell and Larcker (1981), Hair et al. (2018)

ผลการวิจัย

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 500 คน พบว่า เป็นเพศหญิง มีจำนวนที่มากกว่า (ร้อยละ 57.60) มีอายุระหว่าง 40-49 ปี (ร้อยละ 47.20) ระดับการศึกษาปริญญาโท (ร้อยละ 42.64) สถานที่ปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยในแต่ละภูมิภาค ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ภูมิภาคละ 125 คน คิดเป็น (ร้อยละ 25) ของแต่ละภูมิภาค การดำรงตำแหน่งอาจารย์ (ร้อยละ 54.00) และการปฏิบัติหน้าที่มาแล้ว 10-19 ปี (ร้อยละ 43.40)

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) พบว่า สภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($M = 4.44, SD = 0.68$) รองลงมาความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ ($M = 4.23, SD = 0.81$) การจัดการสภาวะสุขภาพ ($M = 3.98, SD = 0.80$) และ การวางแผนทางการเงิน ($M = 3.78, SD = 0.94$) ตามลำดับ

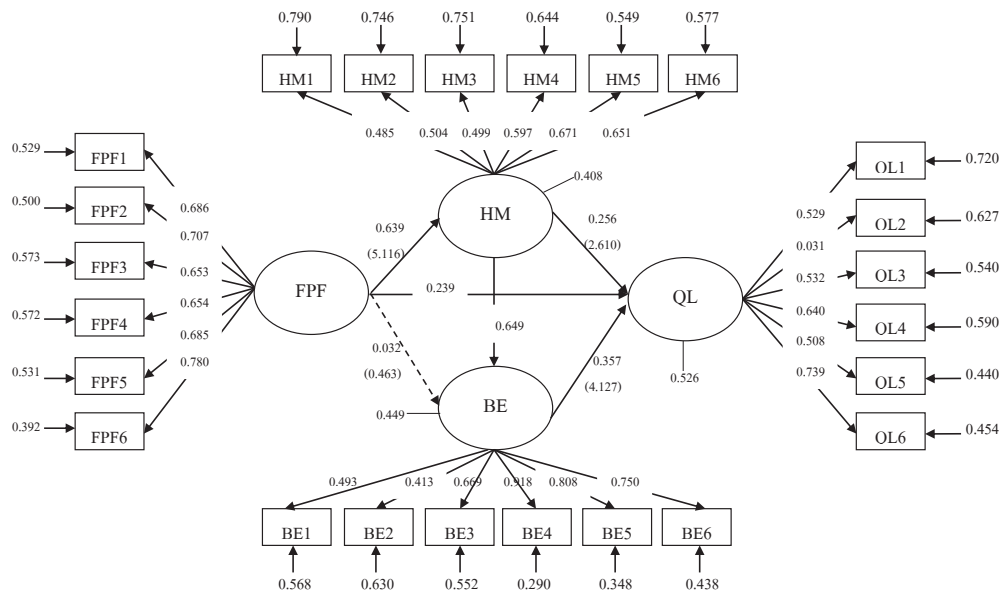
ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ของตัวแบบจำลองการวัดตัวแปรแฝง จำนวน 4 ตัวแปร พบว่า สอดคล้องกลมกลืนดี โดยมีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) ระหว่าง 4.00 - 6.00 ค่า p -value ระหว่าง 0.41 - 0.87 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square error of Approximation--RMSEA) อยู่ที่ 0.00 ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted--AVE) ระหว่าง 0.34 - 0.51 และค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (Construct Reliability--CR) ระหว่าง 0.74 - 0.86 โดยค่าความเชื่อมั่น (Composite Reliability--CR = 0.6) ค่าความเที่ยงตรงภายใน (convergent validity) AVE: 0.5 ซึ่งสะท้อนว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นในระดับที่ดี แม้ว่า AVE ของบางตัวแปรจะต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 0.50 เล็กน้อย แต่เมื่อพิจารณาค่า CR ที่มากกว่า 0.70 แล้ว ถือว่าเครื่องมือมีคุณภาพที่ยอมรับได้และเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างในขั้นตอนต่อไป ดังตาราง 1

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแบบจำลองการวัดตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝง	Construct Validity			CR	AVE
	χ^2/df	p	RMSEA		
1. แผนทางการเงินส่วนบุคคล (PFP)	6.00	0.54	0.00	0.86	0.51
2. การจัดการสภาวะสุขภาพ (HM)	5.00	0.87	0.00	0.74	0.34
3. สภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต (BE)	4.00	0.62	0.00	0.86	0.51
4. ความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ (EQL)	4.00	0.41	0.00	0.80	0.41
มีค่าระหว่าง	4.00-6.00	0.41-0.87	0.00	0.74-0.86	0.34-0.51

ผลการวิจัยตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างของงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากแบบสอบถาม จำนวน 500 ชุด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยข้อมูล พบว่า สอดคล้องกลมกลืน ดัชนีวัดผ่านเกณฑ์ของ Fornell and Larcker (1981), Hair et al. (2018) ทุกค่า ดังภาพ 2

$$\chi^2/df = 0.99, p\text{-value} = .50, RMSEA = 0.00, CFI = 1.00, GFI = 0.96, AGFI = 0.95$$

ภาพ 2 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างของงานวิจัยและผลการตรวจสอบดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนของตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างของงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างของงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนผ่านเกณฑ์ทุกค่า ผลการวิเคราะห์หิอทธิพลสัมประสิทธิ์เส้นทางความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ (EQL) ของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย พบว่า (1) แผนทางการเงินส่วนบุคคล (PPF) ต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ (EQL) และ (2) แผนทางการเงินส่วนบุคคล (PPF) ต่อการจัดการสภาวะสุขภาพ (HM) ไปยังความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ (EQL) และแผนทางการเงินส่วนบุคคล (PPF) ต่อการจัดการสภาวะสุขภาพ (HM) ต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต (BE) ไปยังความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ (EQL) เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) ของตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในมีค่าเท่ากับ 0.52 แสดงว่า ตัวแปรในตัวแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณได้ร้อยละ 52 ดังตาราง 2

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในแบบจำลองเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ

Cause Effect	HM			BE			EQL		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
PFP	0.63***	-	0.63	0.03	0.41	0.44	0.23***	0.17	0.41
HM	-	-	-	0.64***	-	0.64	0.25**	0.23	0.48
BE	-	-	-	-	-	-	0.35***	-	0.35
Squared multiple correlations for structural equations (R^2)	0.40			0.44			0.52		

หมายเหตุ: TE = อิทธิพลรวม IE = อิทธิพลทางอ้อม DE = อิทธิพลทางตรง $p < .01$ (t -value ≥ 2.576)

ผลการพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างและทดสอบสมมติฐานของการวิจัย พบว่า การจัดการสภาวะสุขภาพ (HM) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ (EQL) มากที่สุด รองลงมา แผนทางการเงินส่วนบุคคล (PFP) และสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต (HM) ตามลำดับ โดยมีค่าอิทธิพลรวม (TE) เท่ากับ 0.48 0.41 และ 0.35 ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย พบว่า สนับสนุนจำนวน 5 สมมติฐาน และมี 1 สมมติฐานไม่สนับสนุน คือ H2 แผนทางการเงินส่วนบุคคลส่งผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมการใช้ชีวิต ดังตาราง 3

ตาราง 3

ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย	ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง	ผลลัพธ์
H1: แผนทางการเงินส่วนบุคคลส่งผลกระทบต่อการจัดการสภาวะสุขภาพ	0.63***	สนับสนุน
H2: แผนทางการเงินส่วนบุคคลส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต	0.03	ไม่สนับสนุน
H3: แผนทางการเงินส่วนบุคคลส่งผลกระทบต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ	0.23***	สนับสนุน

ตาราง 3

ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย (ต่อ)

สมมติฐานของการวิจัย	ค่าสัมประสิทธิ์ เส้นทาง	ผลลัพธ์
H4: การจัดการสภาวะสุขภาพส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต	0.64***	สนับสนุน
H5: การจัดการสภาวะสุขภาพส่งผลกระทบต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ	0.25***	สนับสนุน
H6: สภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตมีผลกระทบต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ	0.35***	สนับสนุน

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($1.96 < t\text{-value} < 2.58$) ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t\text{-value} \geq 2.58$)

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t\text{-value} \geq 3.29$)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นอาจารย์และเจ้าหน้าที่ จำนวน 12 คน พบว่า ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสมมติฐานของการศึกษา สำหรับประเด็นการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การเตรียมความพร้อมทางการเงินอย่างรอบด้านช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความมั่นคงหลังเกษียณ มีการระบุว่า การวางแผนการเงินไว้อย่างรัดกุม ทำให้ไม่กังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในอนาคต ซึ่งช่วยให้ใช้ชีวิตหลังเกษียณได้อย่างมั่นใจ ในส่วนของผลกระทบต่อจัดการสภาวะสุขภาพผู้ให้ข้อมูลหลายรายสะท้อนว่า การมีแผนทางการเงินที่ดีเอื้อต่อการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพ เช่น ความคิดเห็นหนึ่งระบุว่า “เรามีเงินเก็บเพียงพอทำให้สามารถเลือกการรักษาพยาบาลที่ดีที่สุดให้กับตัวเองเมื่อป่วย” ขณะเดียวกันยังมีการกล่าวว่า “การมีเงินสำรองทำให้กล้าลงทุนกับสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพประจำปีหรือซื้อประกันสุขภาพเพิ่มเติม”

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นของสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต พบว่า แม้บุคลากรจะมีการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่เป็นระบบและอยู่ในระดับที่ดี แต่สภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตกลับไม่ได้เอื้อต่อคุณภาพชีวิตตามที่คาดหวัง ทั้งนี้มีปัจจัยจากพฤติกรรมส่วนบุคคลและสิ่งเร้าภายนอกที่ส่งผลกระทบ เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “แม้จะวางแผนการเงินไว้ดี แต่ถ้าครอบครัวมีปัญหา เช่น ลูกมีพฤติกรรมเสี่ยง เงินที่เก็บออมหมดไปโดยไม่คาดคิด” และอีกความคิดเห็นหนึ่งระบุว่า “เคยเห็นคนรู้จักวางแผนการเงินมาอย่างดี แต่สุดท้ายถูกหลอกจากมิจฉาชีพ เงินที่เตรียมไว้หมดไปในเวลาอันสั้น” ผู้ให้ข้อมูลบางรายยังกล่าวถึงบทบาทของสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยระบุว่า “สภาพแวดล้อมในชุมชนหรือวงสังคม เช่น กลุ่มเพื่อนหรือเครือข่ายทางสังคมมีผลต่อการใช้เงินและการดำเนินชีวิตแม้จะมีเงินเพียงพอแต่หากสังคมรอบตัวไม่ดีก็ทำให้คุณภาพชีวิตลดลง” เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ในภาพรวมสะท้อนให้เห็นว่า การวางแผนทางการเงินมีบทบาทสำคัญโดยตรงต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ อีกทั้งยังส่งผลทางอ้อมผ่านการจัดการสภาวะสุขภาพ ซึ่งมีบทบาทในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสุขภาพและการดำรง

ชีวิตเมื่อเกษียณอายุ นอกจากนี้ การวางแผนทางการเงินที่มีประสิทธิภาพยังเอื้อต่อการจัดการสภาวะสุขภาพและสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตร่วมกัน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ อย่างไรก็ตาม การวางแผนทางการเงินเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากขาดการจัดการที่เหมาะสมและการสนับสนุนจากครอบครัวและสังคม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยเสริมที่มีอิทธิพลร่วมต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ

การอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าแผนทางการเงินส่วนบุคคลต่อการจัดการสภาวะสุขภาพและความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ โดยรายรับ รายจ่าย การออม การลงทุน และการบริหารความเสี่ยง เป็นองค์ประกอบสำคัญในแผนการเงินส่วนบุคคลของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านรายรับ รายจ่าย การออม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในขณะที่การบริหารความเสี่ยง ถือเป็นองค์ประกอบรองลงมา อาจเป็นเพราะบุคลากรมีการติดตามและตรวจสอบรายรับ รายจ่าย และการออมของตนเองอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งเตรียมการป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การเก็บเงินสำรองฉุกเฉิน การทำประกันภัย ประกันสุขภาพและประกันชีวิต การเตรียมการเหล่านี้ช่วยให้บุคลากรมีความมั่นคงทางการเงินและสามารถรับมือกับความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Baptiste, 2008) การมีแผนทางการเงินส่วนบุคคลที่ดีและมีประสิทธิภาพยังช่วยให้บุคลากรเข้าใจถึงความสำคัญของการรักษาสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ การออกกำลังกายและการรับประทานอาหารที่เหมาะสมจะช่วยให้มีร่างกายที่แข็งแรงในระยะยาว นอกจากนี้ยังช่วยให้สามารถรับมือกับความล้มเหลวและความล้มเหลวที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีสติ อีกทั้งยังส่งเสริมความรัก ความเข้าใจ และความอบอุ่นในครอบครัว ซึ่งส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน หลังเกษียณ การดูแลสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจจะช่วยให้บุคลากรสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวและสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขมีคุณภาพ (Lusardi & Mitchell, 2007; Moen et al., 2000)

แผนการเงินส่วนบุคคลส่งผลทางอ้อมต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตผ่านการจัดการสภาวะสุขภาพ โดยสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตที่ดีที่เต็มไปด้วยความรัก ความเข้าใจ และความอบอุ่นจะส่งเสริมให้คนในครอบครัวมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดี มีความสนิทสนมกันในครอบครัว รวมถึงการมีกิจกรรมร่วมกันในสังคม จะช่วยเสริมสร้างความรักและความเข้าใจระหว่างบุคคล การยอมรับทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว รวมถึงการยอมรับความผิดหวังในชีวิต ถือเป็นส่วนสำคัญในการสร้างการรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดในเวลาที่เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด บุคลากรสามารถรวบรวมสติและอยู่กับปัจจุบันเพื่อยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขในระยะยาว (Thompson & Morrow, 2015) และจากการได้สัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า แผนทางการเงินส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตอย่างไม่มีนัยยะต่อกันเนื่องจากมีปัจจัยภายนอกมากระทบ ทั้งทางด้านครอบครัวและด้านทางสังคม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้แสดงให้เห็นถึงการจัดการสภาวะสุขภาพต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตและต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย โดยการจัดการสภาวะสุขภาพซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ การออกกำลังกายและการกินอาหารที่เหมาะสมช่วยให้ร่างกายที่แข็งแรงในระยะยาว และเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดในชีวิต บุคลากรสามารถ

รวบรวมนสติและอยู่กับปัจจุบันได้ อีกทั้งยังสามารถยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความคิดเห็นแตกต่างได้อย่างไม่มีปัญหา (Baptiste, 2008; Cohen & Wills, 1985) ความคาดหวังในการมีคุณภาพชีวิตหลังเกษียณนั้นมีความสำคัญ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวที่เต็มไปด้วยความรักและความเข้าใจ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสุขในชีวิต นอกจากนี้ บุคลากรยังคาดหวังที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมหรือชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตในช่วงเวลาหลังเกษียณ (Cohen & Wills, 1985)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตที่ส่งผลต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทยนั้น มีความสำคัญในด้านครอบครัวและด้านสังคม การมอบความรัก ความเข้าใจ และความอบอุ่นภายในครอบครัวจะช่วยเสริมสร้างความสุขให้กับสมาชิกในครอบครัว ขณะเดียวกันการยอมรับนับถือและการให้เกียรติซึ่งกันและกันของคนในชุมชนที่อยู่อาศัยก็มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ (Ng & Wong 2020; van der Meulen Rodgers et al., 2025) ความคาดหวังของบุคลากรที่เกษียณมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้และทดลองทำสิ่งใหม่ๆ เพื่อสร้างความตื่นเต้นและเพิ่มชีวิตชีวา นอกจากนี้ยังมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมหรือกิจกรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ การรักษาสภาพร่างกายทั้งร่างกายและจิตใจให้แข็งแรงจะทำให้บุคลากรสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีชีวิตที่มีความสุข (Ekerdt, 1986)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิจัยพบว่า สัมประสิทธิ์เส้นทางของแผนทางการเงินส่วนบุคคล มีผลกระทบทางตรงต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย ซึ่งเป็นเส้นทางที่สั้นที่สุดเพื่อรองรับความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ ให้สามารถพึ่งพาตัวเองได้อย่างมีความสุข โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความรู้ทางการเงิน การจัดทำแผนทางการเงินส่วนบุคคล ให้มีการออม การลงทุน และการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้มีเงินเพียงพอในการใช้จ่ายหลังเกษียณ แม้จะครองชีวิตโสดก็สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขตามที่มีความคาดหวังได้

2. จากผลการวิจัยพบว่า สัมประสิทธิ์เส้นทางของแผนทางการเงินส่วนบุคคล ส่งผ่านการจัดการสภาวะสุขภาพ ไปยังความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย โดยนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล ทำให้มีเงินออมและการลงทุนที่เพียงพอ ให้สามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ได้ดีกว่า เช่น การซื้อประกัน ดูแลสุขภาพผ่านการเลือกอาหารที่ดีมีประโยชน์ หรือจะเป็นการออกกำลังกาย เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตหลังเกษียณที่ดี

3. จากผลการวิจัยพบว่า สัมประสิทธิ์เส้นทางของแผนทางการเงินส่วนบุคคล ต่อการจัดการสภาวะสุขภาพ และต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต ไปยังความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทยที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ (1) ให้ความสำคัญกับการจัดการสภาวะสุขภาพ ทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดกับการใช้ชีวิต สามารถรวบรวมสติให้มาอยู่กับปัจจุบันและยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ เช่น การสูญเสียคนที่รัก หรือการเจ็บป่วยที่ไม่คาดฝัน ในช่วงแรก

อาจรู้สึกตกใจหรือเสียใจ แต่เมื่อสามารถรวบรวมสติและรับรู้สถานการณ์ได้ จะสามารถหยุดคิดในเชิงลบและยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ (2) ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตด้านสังคม ในการให้ความยอมรับนับถือ และการให้เกียรติซึ่งกันและกันของคนในชุมชนที่อาศัย โดยการฟังและให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของผู้อื่น การแสดงความเคารพและให้เกียรติในพฤติกรรมและคำพูด การแสดงความเข้าใจและยอมรับความแตกต่าง การช่วยเหลือและสนับสนุนกันในยามที่มีความจำเป็น การสร้างบรรยากาศของความเคารพในความเป็นส่วนตัว การสร้างความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน และการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในชุมชน และ (3) ส่งผลต่อความคาดหวังคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ ในการตั้งใจที่จะรักษาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจให้แข็งแรงเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ตลอดไป

References

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). สถิติผู้สูงอายุ: ข้อมูลผู้สูงอายุทั่วไป. https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=1
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2567ก). รายงานการพัฒนาศึกษาและนวัตกรรมทางการศึกษาในประเทศไทย. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2567ข). รายงานข้อมูลบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. สำนักงานนโยบายอุดมศึกษา.
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, สำนักงานปลัด. (2567). ข้อมูลบุคลากร: จำแนกตามประเภทสถาบัน. https://info.mhesi.go.th/homestat_stf.php
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565). ผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการวางแผนทางการเงินและการออมเพื่อวัยเกษียณของคนไทย. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2562). ทำไมต้องเตรียมตัวเกษียณ. สำนักงาน ก.ล.ต. <https://www.smarttoinvest.com/Pages/Invest%20For%20Retirement/Why-Prepare-For-Retirement.aspx#>
- สำนักงานประกันสังคม. (2562). คู่มือผู้ประกันตน: ร่วมสร้างสรรค์สังคมแรงงานที่มีหลักประกันตนถ้วนหน้าอย่างยั่งยืน. สำนักงานประกันสังคม. <https://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER2/DRAWER056/GENERAL/DATA0000/00000578.PDF>
- Baptiste, N. R. (2008). Tightening the link between employee wellbeing at work and performance: A new dimension for HRM. *Management decision*, 46(2), 284-309.
- Bentler, P. M., & Chou, C. P. (1987). Practical issues in structural modeling. *Sociological methods & research*, 16(1), 78-117.
- Chulalongkorn University. (2022). ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://www.chula.ac.th/about/overview/history/>
- Cochran, W. G. (1977) *Sampling techniques* (3rd ed.) John Wiley & Sons.
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310-357.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (2013). *A first course in factor analysis*. Psychology press.
- Cortina, J. M. (1993). What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of applied psychology*, 78(1), 98-104.
- Creswell, J. W., & Clark, V. P. (2011). *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). Sage.
- Ekerdt, D. J. (1986). The busy ethic: Moral continuity between work and retirement. *The Gerontologist*, 26(3), 239-244.

- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, 18(1), 39-50.
- Giddens, A., Duneier, M., Appelbaum, R., & Carr, B. (2009). *Introduction to sociology*. WW Norton & Company.
- Hair Jr, J. F., Matthews, L. M., Matthews, R. L., & Sarstedt, M. (2017). PLS-SEM or CB-SEM: updated guidelines on which method to use. *International Journal of multivariate data analysis*, 1(2), 107-123.
- Huber, M., Knottnerus, J. A., Green, L., Van Der Horst, H., Jadad, A. R., Kromhout, D., ... & Smid, H. (2011). How should we define health?. *British Medical Journal*, 343.
- Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: Past, present, and future. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 10(2), 144-156.
- Kapoor, J. R., Dlabay, L. R., & Hughes, R. J. (2018). *Personal finance* (13th ed.). McGraw-Hill Education.
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford.
- Lazarsfeld, P. F., & Kornhauser, A. (1935). The analysis of consumer actions. In P. F. Lazarsfeld & M. Rosenberg (Eds.), *The language of social research* (pp. 392-404). Free Press.
- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2007). *Financial literacy and retirement planning: New evidence from the RAND American Life Panel* (Michigan Retirement Research Center Research Paper No. WP 2007-157). Michigan Retirement Research Center, University of Michigan.
- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of economic literature*, 52(1), 5-44.
- Moen, P., Erickson, M. A., & Dempster-McClain, D. (2000). Social role identities among older adults in a continuing care retirement community. *Research on Aging*, 22(5), 559-579.
- Ng, S., & Wong, K. (2020). Social participation and family dynamics in retirement: The impact on life satisfaction. *Journal of Aging and Social Policy*, 32(1), 22-38.
- Smith, M., & Li, X. (2018). The role of community respect and family support in post-retirement well-being. *Journal of Retirement Studies*, 10(4), 120-133.
- Thompson, W. R., & Morrow, J. R. (2015). The importance of planning for post-retirement quality of life. In *Handbook of life transitions and quality of life* (pp. 90-105). Oxford University Press.
- van der Meulen Rodgers, Y., Zveglic Jr, J. E., Ali, K., & Xue, H. (2025). The role of family support in the well-being of older people: Evidence from Malaysia and Viet Nam. *Journal of Asian economics*, 98, 101937.

- Wilkinson, R., & Pickett, K. (2011). *The spirit level: Why greater equality makes societies stronger*. Bloomsbury.
- World Health Organization. (2010). *Global recommendations on physical activity for health*. World Health Organization.
- World Health Organization. (2023). *Thailand aging population and quality of life*. World Health Organization.